

Vývoj vybraných ukazatelů pojistného trhu v České a Slovenské republice[#]

Lenka Přechová – Katarína Izáková***

V roce 1989 došlo k zásadním změnám v České a Slovenské Federativní Republice (ČSFR). Jednalo se především o zavedení tržního hospodářství, zrušení existujících monopolů a privatizaci státního majetku ve všech oblastech. Tyto skutečnosti zasáhly výrazně i pojistný trh. Do roku 1989 neumožňoval systém řízení vznik pojišťovacích institucí a zájemce o pojištění měl dvě možnosti, buď se pojistit v monopolní pojišťovně, nebo riskovat svou existenci bez pojištění. Pojistné sazby a pojistné bylo stanovované státem administrativním způsobem bez zohlednění ekonomických důsledků v pojišťovnách. (Majtánová aj., 2006, s. 59)

Rozvoj finančního trhu na začátku 90. let 20. století a očekávaný vstup zahraničního kapitálu do česko-slovenské ekonomiky vyžadoval, aby pojistný trh byl co nejdříve transformovaný do systému finančních vztahů známých ze zemí s rozvinutou tržní ekonomikou. Prvořadým úkolem bylo zabezpečit vytvoření odpovídajících právních úprav. Nové pojistné právo reagovalo na všeobecný trend projevující se v tomto období ve vyspělých státech, zejména na hledisko sjednocování evropských států. Vytvoření pojistného práva bylo složité v tom, že při přípravě nebylo možné opřít se o předchozí vývoj pojišťovnictví na území česko-slovenského státu. Příprava nových právních norem podnikání na pojistném trhu prošla složitým procesem, který se týkal ekonomických a právnických hledisek, ale také politické sféry. Základním vyjádřením tohoto složitého procesu byla příprava nového zákona o pojišťovnictví. Tento zákon měl být platný na celém území ČSFR. Příprava však byla zastavena vzhledem ke skutečnosti rozdělení působnosti federálních a republikových orgánů. Proto byly připraveny dva zákony o pojišťovnictví. Pro území České republiky to byl zákon č. 185/1991 Sb. ze dne 26. dubna 1991. Pro území Slovenské republiky zákon č. 24/1991 Sb. Tyto zákony odstranily monopol dvou státních pojišťoven (české a slovenské) na území obou republik a umožnily podnikat na pojistném trhu neomezenému množství pojišťoven. Úkolem obou zákonů o pojišťovnictví bylo upravit podmínky podnikání v oblasti pojišťovnictví a státního dozoru. (Majtánová aj., 2006, s. 59-60)

Dne 1. ledna 1993 došlo k rozdělení ČSFR na dva samostatné státy, a to na Českou republiku (ČR) a Slovenskou republiku (SR). Od začátku roku 1993 je možno sledovat samostatně oba pojistné trhy. Článek popisuje vývoj obou zemí samostatně od roku 1993, poukazuje na rozdílnosti mezi zeměmi a následně je porovnává. Cílem článku je nalézt hlavní rozdílnosti ve vybraných ukazatelích českého a slovenského pojistného trhu v časovém období 1993 – 2010. Pro analýzu vývoje byly vybrány tyto ukazatele pojistného trhu: předepsané pojistné (*POJ*), globální pojištěnost (*GP*), pojištěnost připadající na obyvatele (*GPO*), podíl životního předepsaného pojistného na celkovém předepsaném pojistném a podíl neživotního předepsaného na celkovém předepsaném pojistném.

[#] Příspěvek by publikován díky podpoře Interní grantové soutěže Slezské univerzity (Projekt IGS č. 5/2012) a společnosti SEJONG Czech, s.r.o.

^{*} Mgr. Lenka Přechová, Ph.D. – odborná asistentka; Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné, Slezská univerzita v Opavě, Univerzitní nám. 1934/3, 733 40 Karviná; <preckova@opf.slu.cz>.

^{**} Ing. Katarína Izáková, Ph.D. – odborná asistentka; Ekonomická fakulta Univerzity Mateja Bela Banská Bystrica, Tajovského 10, 975 90 Banská Bystrica; <katarina.izakova@umb.sk>.

1 Vybrané ukazatele pojistného trhu

1.1 Předepsané pojistné

Předepsané pojistné je pojistné, které je stanoveno na dohodnuté pojistné období. Je to jeden z hlavních ukazatelů pojistného trhu a je důležitým ukazatelem výkonnosti každé komerční pojišťovny za příslušné období. Podle jeho výše se komerční pojišťovny seřazují na pojistném trhu v daném regionu nebo státě. Lze jej dělit na předepsané pojistné životního pojištění (*POJ ŽIV*) a na předepsané pojistné neživotního pojištění (*POJ NEŽIV*) (Čejková, 2002, s. 26).

1.2 Pojištěnost vztažená k hrubému domácímu produktu

Při hodnocení úrovně a rozsahu pojistného trhu jsou sledovány ukazatele pojištěnosti. Sleduje se globální pojištěnost v dané zemi, ale také pojištěnost v rámci jednotlivých odvětví a druhů pojištění. Globální pojištěnost (*GP*) je sledována pomocí ukazatele:

$$GP = \frac{POJ}{HDP}, \quad (1)$$

kde GP = globální pojištěnost,
 POJ = předepsané pojistné,
 HDP = hrubý domácí produkt.

Ukazatel **globální pojištěnosti** poměřuje celkovou velikost pojistného v daném teritoriu s velikostí hrubého domácího produktu.

1.3 Pojištěnost vztažená na jednoho obyvatele

Ukazatel *GP* je ovlivněn úrovní hrubého domácího produktu (*HDP*), proto se k hodnocení pojištěnosti využívá měření pomocí údajů o velikosti **předepsaného pojistného připadajícího na jednoho obyvatele** (*GPO*). Ukazatele jsou sledovány pro celý pojistný trh, ale také odděleně pro trh životního a trh neživotního pojištění. (Ducháčková, 2003, s. 162).

Globální pojištěnost na jednoho obyvatele se vypočte pomocí následujícího vzorce:

$$GPO = \frac{POJ}{PO}, \quad (2)$$

kde GPO = globální pojištěnost na jednoho obyvatele,
 POJ = předepsané pojistné,
 PO = počet obyvatel.

2 Vývoj pojistného trhu v České republice v letech 1993 – 2010

Prvním posuzovaným ukazatelem pojistného trhu je **předepsané pojistné**. Hodnoty jsou uváděny v tis. Kč a jsou vyhledány z webových stránek Ministerstva financí České republiky (MFČR) pro roky 1993 až 1996, z výročních zpráv České asociace pojišťoven (ČAP) a z Individuálních výsledků členů ČAP. Výroční zprávy a Individuální výsledky členů ČAP jsou čerpány taktéž z webových stránek ČAP. ČAP nevykazuje výsledky předepsaného pojistného v letech 1993-1996, proto jsou použity výsledky dle MFČR. MFČR uvádí předepsané pojistné za celý pojistný trh a ČAP za jejich členy. Rozdíly v hodnotách jsou

minimální, protože předepsané pojistné za ČAP dosahuje v průměru 99 % předepsaného pojistného za celý pojistný trh v ČR.

Dle údajů z následující tabulky je zřejmé, že pojistný trh v ČR dosáhl nejvyšších hodnot dle kategorie celkové předepsané pojistné v roce 2010. V tomto roce pojistný trh také dosáhl nejvyšších hodnot v kategorii předepsané pojistné dle životního pojištění (nebo také životní předepsané pojistné). V roce 2009 bylo dosaženo nejvyšších hodnot v kategorii předepsané pojistné dle neživotního pojištění (nebo také neživotní předepsané pojistné). Vývoj předepsaného pojistného v letech 1993 až 2010 shrnuje následující tabulka. V této tabulce jsou také vyčísleny meziroční změny v kategoriích předepsané pojistné celkem, předepsané pojistné dle neživotního pojištění a předepsané pojistné dle životního pojištění.

Tab. 1: Vývoj předepsaného pojistného v České republice

Rok	Celkové <i>POJ</i> (tis. Kč)	Meziroční změna (%)	<i>POJ</i> <i>NEŽIV</i> (tis. Kč)	Meziroční změna (%)	<i>POJ</i> <i>ŽIV</i> (tis. Kč)	Meziroční změna (%)
1993	22 792 000		16 915 000		5 877 000	
1994	29 669 000	30,17	22 222 000	31,37	7 447 000	26,71
1995	33 940 000	14,40	24 598 000	10,69	9 342 000	25,45
1996	41 125 000	21,17	30 188 000	22,73	10 937 000	17,07
1997	47 616 431	15,78	34 926 297	15,70	12 690 134	16,03
1998	54 797 270	15,08	39 832 119	14,05	14 965 171	17,93
1999	62 465 818	13,99	42 548 420	6,82	19 917 398	33,09
2000	69 284 554	10,92	46 514 422	9,32	22 770 132	14,32
2001	79 197 364	14,31	50 915 403	9,46	28 281 966	24,21
2002	88 472 777	11,71	54 312 191	6,67	34 160 586	20,79
2003	104 635 906	18,27	63 512 520	16,94	41 123 386	20,38
2004	111 550 443	6,61	67 349 479	6,04	44 200 964	7,48
2005	115 711 745	3,73	70 794 542	5,12	44 917 203	1,62
2006	119 947 890	3,66	72 714 992	2,71	47 232 898	5,16
2007	130 351 731	8,67	76 232 266	4,84	54 119 535	14,58
2008	137 160 731	5,22	80 272 441	5,30	56 888 290	5,12
2009	141 420 318	3,11	81 212 599	1,17	60 207 719	5,83
2010	152 857 224	8,09	81 092 468	-0,15	71 764 756	19,20

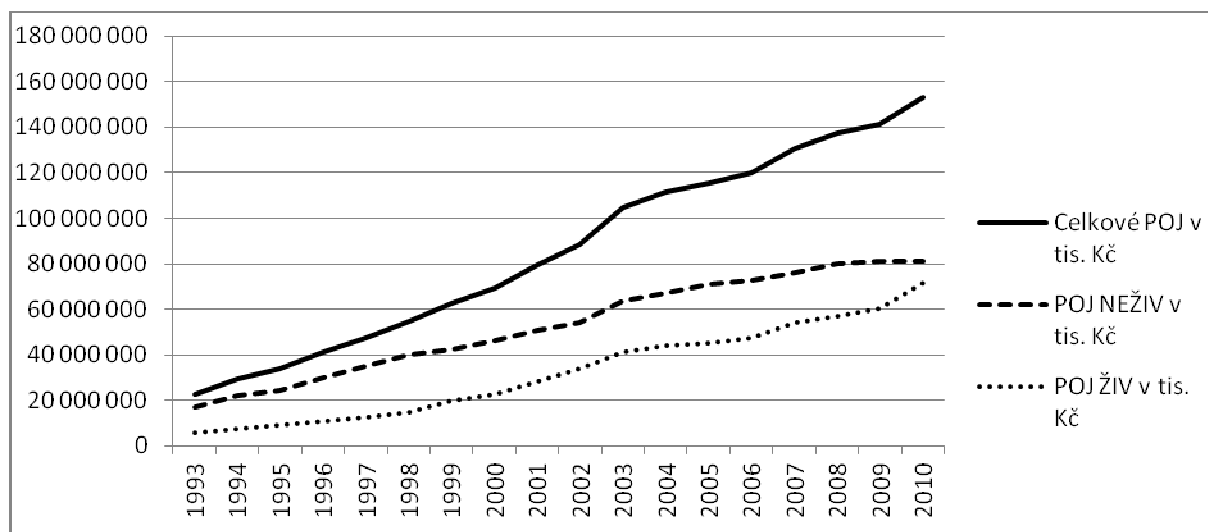
Zdroj: vlastní zpracování dle ČAP (2010), ČAP (2011) a MF ČR (2006).

Následující obrázek znázorňuje vývoj předepsaného pojistného graficky. *POJ* celkové a *POJ ŽIV* prokazuje růst v celém sledovaném období. *POJ NEŽIV* prokazuje růst až do roku 2009. Od roku 2009 do roku 2010 se projevil pokles. Tento pokles je ve výši 120 mil. Kč, což činí relativně 0,15 %.

Maximální meziroční nárůst byl dosažen v celkovém *POJ* a *POJ NEŽIV* na přelomu let 1993/1994. Maximální meziroční nárůst u *POJ ŽIV* byl na přelomu let 1998/1999. Nejnižší

meziroční nárůst je vykazován na přelomu let 2008/2009 v kategorii *POJ* celkové a na přelomu let 2004/2005 v kategorii *POJ ŽIV*.

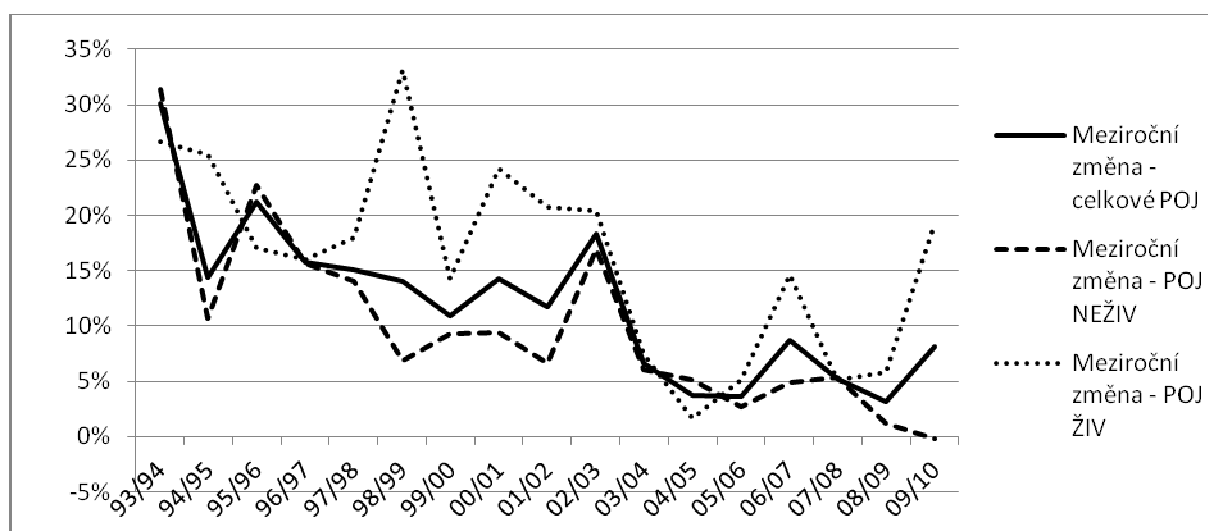
Obr. 1: Vývoj předepsaného pojistného v České republice

Zdroj: vlastní zpracování dle ČAP (2010), ČAP (2011) a MF ČR (2006).

Průměrná meziroční změna v letech 1993-2010 byla ve výši 12,05 % v celkovém *POJ*, 9,93 % v *POJ NEŽIV* a 16,17 % v *POJ ŽIV*. Nárůst celkového předepsaného pojistného v roce 2010 oproti roku 1993 činí 670 %, tj. téměř sedminásobek. Poslední sledovaný rok 2010 vykazuje meziroční nárůst 8,09 % celkově, v neživotním pojištění je patrný meziroční pokles ve výši -0,15 % a v životním pojištění nárůst 19,2 %. Následující obrázek znázorňuje vývoj meziročních změn v předepsaném pojistném dle sledovaných kategorií.

Obr. 2: Vývoj meziročních změn v předepsaném pojistném v České republice

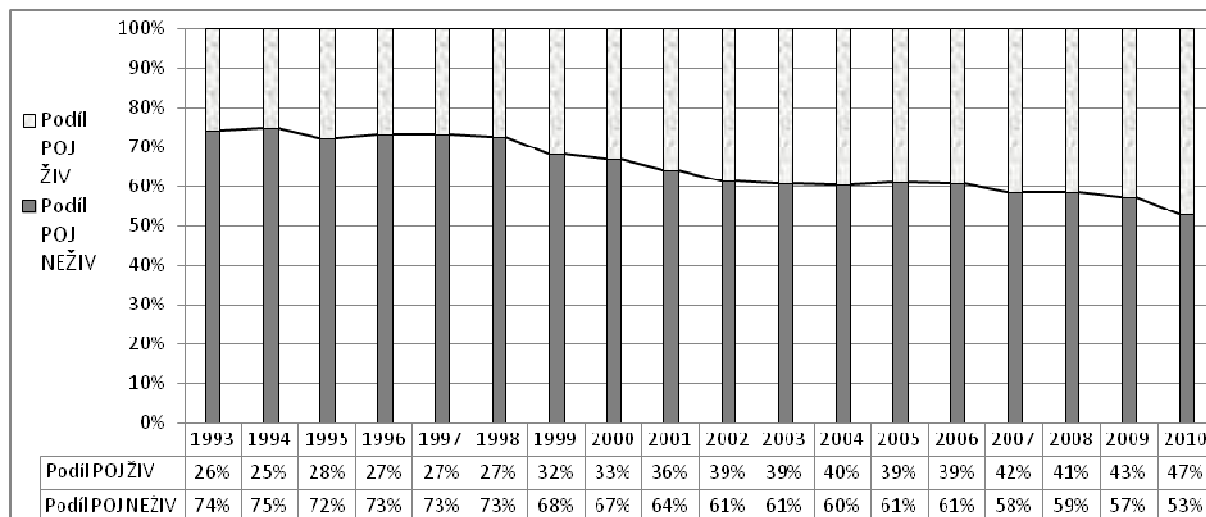

Zdroj: vlastní zpracování dle ČAP (2010), ČAP (2011) a MF ČR (2006).

Podíl neživotního a životního pojistného na celkovém předepsaném pojistném znázorňuje následující obrázek. V roce 1993 byl po zaokrouhlení na jednotky podíl *POJ NEŽIV* na celkovém předepsaném pojistném ve výši 74 % a podíl *POJ ŽIV* na celkovém

předepsaném pojistném ve 26 %. V roce 2010 je tento podíl výrazně jiný. Podíl neživotního pojistného činil 53 % a podíl životního pojistného 47 %. Dochází tedy ve sledovaném období k navyšování podílu *POJ ŽIV* na celkovém *POJ*.

Obr. 3: Vývoj podílu předepsaného pojistného neživotního pojištění a životního pojištění na celkovém předepsaném pojistném v České republice

Zdroj: vlastní zpracování dle ČAP (2010), ČAP (2011) a MF ČR (2006).

Pojištěnost v České republice v letech 1993 – 2010 je zpracována v následující tabulce. Je zde uvedena globální pojištěnost a pojištěnost vztažená na jednoho obyvatele. Pojištěnost je vypočtena a uvedena celkově a dále pro pojistné z neživotního pojištění a pro pojistné z životního pojištění. Údaje o předepsaném pojistném jsou čerpány ze zdrojů výše uvedených (viz předepsané pojistné). Globální pojištěnost je vyjádřena v procentech a pojištěnost na jednoho obyvatele v Kč.

Informace o počtech obyvatel v jednotlivých letech jsou získány z webových stránek Českého statistického úřadu (ČSÚ, 2012) a jsou uváděny v tis. Informace o HDP jsou čerpány ze stejného zdroje kromě let 1993 a 1994. HDP je uvedeno v běžných cenách v mld. Kč. ČSÚ neuvádí údaj o HDP v roce 1993 a 1994, a proto byly tyto chybějící údaje vyhledány na webových stránkách MFČR.

Tab. 2: Vývoj pojištěnosti v České republice

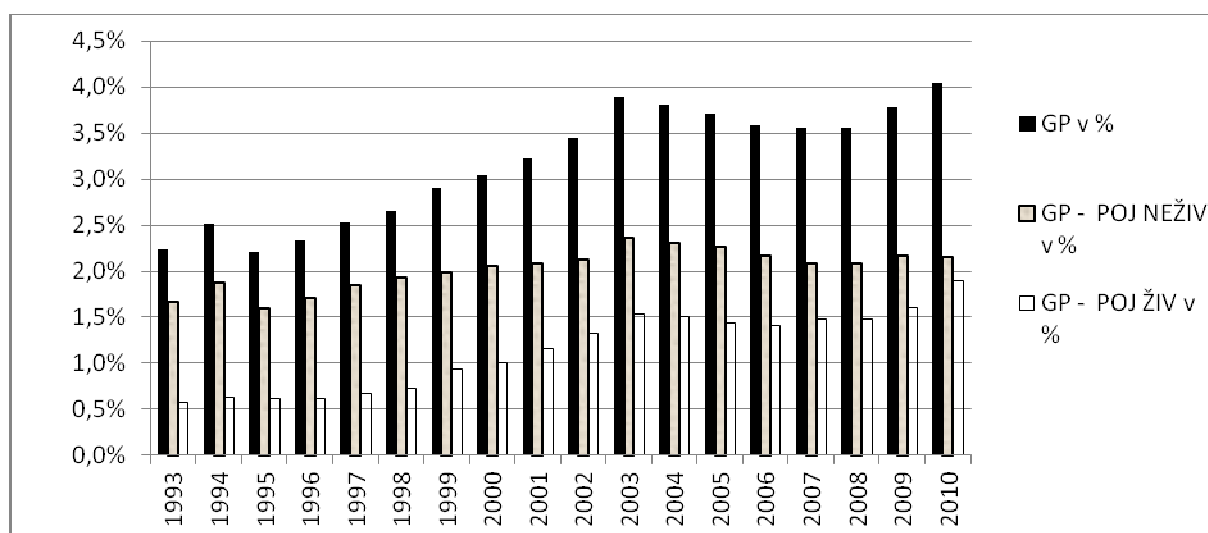
Rok	HDP (mld. Kč)	Pojištěnost k HDP (GP)			Počet obyvatel (tis.)	Pojištěnost na jednoho obyvatele (GPO)		
		Celková (%)	POJ NEŽIV (%)	POJ ŽIV (%)		Celková (Kč)	POJ NEŽIV (Kč)	POJ ŽIV (Kč)
1993	1 020	2,24	1,66	0,58	10 334	2 206	1 637	569
1994	1 184	2,51	1,88	0,63	10 333	2 871	2 151	723
1995	1 533	2,21	1,60	0,61	10 321	3 288	2 383	905
1996	1 761	2,33	1,71	0,62	10 309	3 989	2 928	1 061
1997	1 884	2,53	1,85	0,67	10 299	4 623	3 391	1 232

Rok	HDP (mld. Kč)	Pojištěnost k HDP (GP)			Počet obyvatel (tis.)	Pojištěnost na jednoho obyvatele (GPO)		
		Celková (%)	POJ NEŽIV (%)	POJ ŽIV (%)		Celková (Kč)	POJ NEŽIV (Kč)	POJ ŽIV (Kč)
1998	2 061	2,66	1,93	0,73	10 290	5 325	3 871	1 454
1999	2 149	2,91	1,98	0,93	10 278	6 078	4 140	1 938
2000	2 269	3,05	2,05	1,00	10 267	6 749	4 531	2 218
2001	2 448	3,23	2,08	1,16	10 206	7 760	4 989	2 771
2002	2 567	3,45	2,12	1,33	10 203	8 671	5 323	3 348
2003	2 688	3,89	2,36	1,53	10 211	10 247	6 220	4 027
2004	2 929	3,81	2,30	1,51	10 221	10 914	6 590	4 325
2005	3 116	3,71	2,27	1,44	10 251	11 288	6 906	4 382
2006	3 352	3,58	2,17	1,41	10 287	11 660	7 068	4 591
2007	3 662	3,56	2,08	1,48	10 381	12 557	7 343	5 213
2008	3 848	3,56	2,09	1,48	10 468	13 103	7 669	5 435
2009	3 739	3,78	2,17	1,61	10 507	13 460	7 730	5 730
2010	3 775	4,05	2,15	1,90	10 533	14 513	7 699	6 813

Zdroj: vlastní zpracování dle ČAP (2010), ČAP (2011), MF ČR (2006) a ČSÚ (2012).

Celková globální pojištěnost dosáhla nejvyšší hodnoty 4,05 % v roce 2010. Nejvyšší hodnoty dosáhla také globální pojištěnost v kategorii životního pojištění, a to 1,90 %. V roce 2009 bylo dosaženo nejvyšší globální pojištěnosti v kategorii neživotního pojištění, a to 2,17 %.

Obr. 4: Globální pojištěnost v České republice

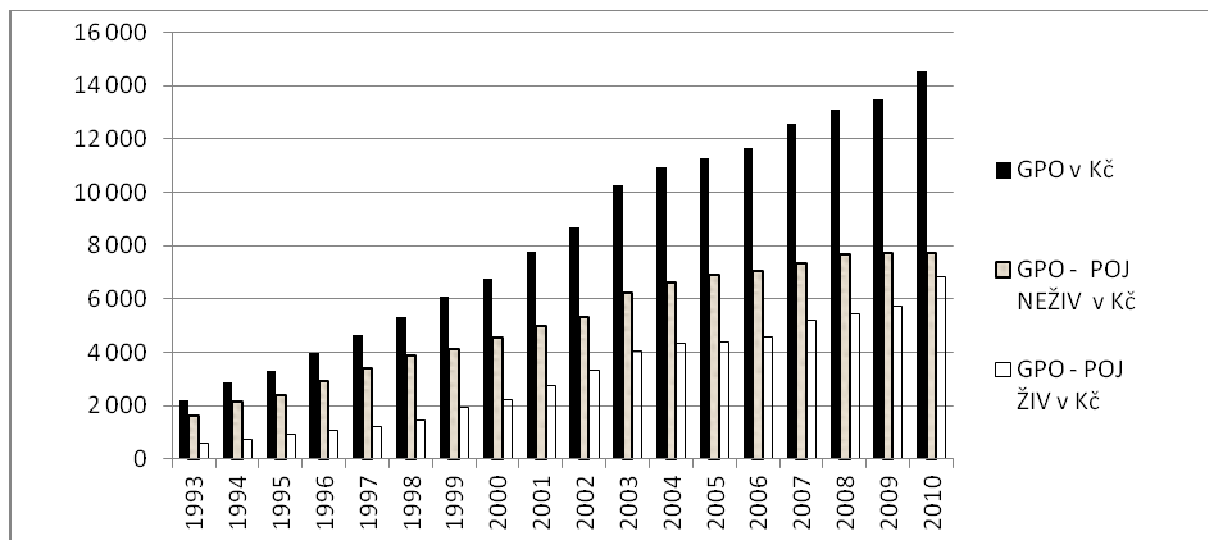
Zdroj: vlastní zpracování dle ČAP (2010), ČAP (2011), MF ČR (2006) a ČSÚ (2012).

Celková globální pojištěnost se navýšila z hodnoty 2,24 % (1993) na hodnotu 4,05 % (2010). Pokud je provedeno porovnání v časovém rozmezí pojištěnosti vztažené k neživotnímu a k životnímu pojištění, je patrné, že se v průběhu let výrazně zvyšuje

pojištěnost v oblasti životního pojištění. Hodnota pojištěnosti vztažená k životnímu pojištění v roce 1993 činila 0,58 % a v roce 2010 činila 1,90 %. Hodnota pojištěnosti vztažené k neživotnímu pojištění v roce 1993 činila 1,66 % a v roce 2010 činila 2,15 %. Z těchto údajů je patrné, že se hodnota pojištěnosti pro životní a neživotní pojištění vyrovnává. V ČR je *GP* stále vyšší v neživotním pojištění. Tento trend je patrný také (již porovnáno) u stanoveného podílu předepsaného pojistného pro životní a neživotní pojištění na celkovém pojistném.

Následující graf je časovým vyjádřením pojištěnosti na jednoho obyvatele. Je zde znázorněna pojištěnost na jednoho obyvatele v kategoriích celkové předepsané pojistné, předepsané pojistné neživotního pojištění a předepsané pojistné životního pojištění. Opět je patrné, že se hodnoty pojištěnosti pro životní a neživotní pojištění vyrovnávají. V ČR je vyšší *GPO* v oblasti neživotního pojištění. Roste zájem o životní pojištění. *GPO* v roce 2010 vztažená k neživotnímu pojištění byla 7 699 Kč a k životnímu pojištění 6 813 Kč. Maximální hodnota *GPO* vztažená k celkovému pojistnému byla dosažena v roce 2010 a taktéž v roce 2010 byla dosažena maximální hodnota *GPO* vztažená k životnímu pojištění. *GPO* vztažená k neživotnímu pojištění dosáhla maximální hodnoty v roce 2009.

Obr. 5: Globální pojištěnost vztažená na jednoho obyvatele v České republice

Zdroj: vlastní zpracování dle ČAP (2010), ČAP (2011), MF ČR (2006) a ČSÚ (2012).

3 Vývoj pojistného trhu ve Slovenské republice v letech 1993-2010

V SR je opět prvním posuzovaným ukazatelem pojistného trhu **předepsané pojistné**. Hodnoty jsou uváděny v tis. Sk. Údaje z let 2009 a 2010 jsou přepočteny pomocí kurzu: 1 Euro = 30,126 Sk (NBS, 2012). Údaje o předepsaném pojistném za jednotlivé roky celého sledovaného období jsou vyhledány z webových stránek Slovenské asociace pojišťoven (SAP), a to ze statistických údajů o předepsaném pojistném SAP (2012a) a z výročních zpráv SAP (2012b).

Následující tabulka uvádí vývoj předepsaného pojistného v období 1993 – 2010. Je zde uvedeno celkové předepsané pojistné, předepsané pojistné neživotního pojištění a předepsané pojistné životního pojištění v tis. Sk. Tabulka je také doplněna o meziroční změnu v předepsaném pojistném v % dle stanovených kategorií.

Dle údajů z tabulky je zřejmé, že nejvyššího celkového *POJ* a *POJ NEŽIV* na slovenském pojistném trhu bylo dosaženo v roce 2008. *POJ ŽIV* dosahuje nejvyšší hodnoty v roce 2010. Celkové předepsané pojistné prokazuje růst kromě roku 2009. Na přelomu let 2008/2009 došlo k poklesu ve výši 3,82 %. V předepsaném životním pojištění je také patrný růst kromě roku 2009. Na přelomu let 2008/2009 došlo k poklesu ve výši 3,95 %. U předepsaného neživotního pojištění je možno zaznamenat pokles v letech 2005, 2006, 2009 a 2010, přičemž maximální pokles byl dosažen na přelomu let 2008/2009, a to ve výši 3,66 %.

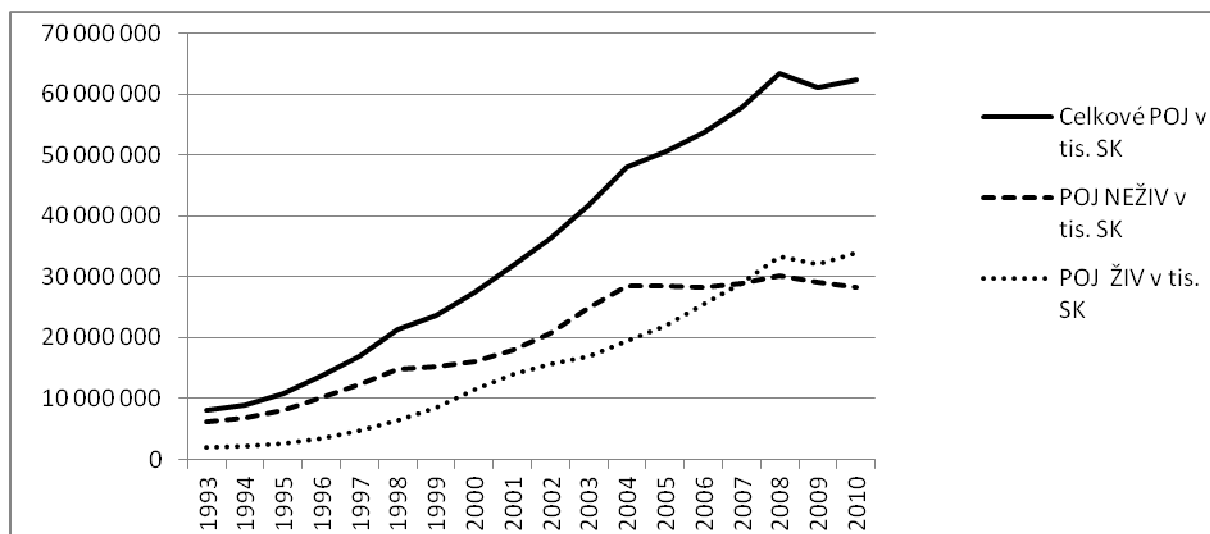
Tab. 3: Vývoj předepsaného pojistného ve Slovenské republice

Rok	Celkové <i>POJ</i> (tis. Sk)	Meziroční změna (%)	<i>POJ</i> <i>NEŽIV</i> (tis. Sk)	Meziroční změna (%)	<i>POJ</i> <i>ŽIV</i> (tis. Sk)	Meziroční změna (%)
1993	8 074 903		6 103 726		1 971 177	
1994	8 983 014	11,25	6 864 631	12,47	2 118 383	7,47
1995	10 705 807	19,18	8 151 751	18,75	2 554 056	20,57
1996	13 785 844	28,77	10 241 108	25,63	3 544 736	38,79
1997	16 968 414	23,09	12 245 012	19,57	4 723 402	33,25
1998	21 281 484	25,42	14 794 922	20,82	6 486 562	37,33
1999	23 658 920	11,17	15 149 395	2,40	8 509 525	31,19
2000	27 321 642	15,48	15 974 292	5,45	11 347 350	33,35
2001	31 858 348	16,60	17 980 567	12,56	13 877 781	22,30
2002	36 283 377	13,89	20 608 766	14,62	15 674 611	12,95
2003	41 811 465	15,24	24 803 490	20,35	17 007 975	8,51
2004	47 956 455	14,70	28 522 843	15,00	19 433 612	14,26
2005	50 519 435	5,34	28 487 990	-0,12	22 031 445	13,37
2006	53 757 131	6,41	28 253 178	-0,82	25 503 953	15,76
2007	57 690 192	7,32	28 888 305	2,25	28 801 887	12,93
2008	63 490 875	10,05	30 177 669	4,46	33 313 206	15,66
2009	61 068 625	-3,82	29 072 132	-3,66	31 996 493	-3,95
2010	62 273 575	1,97	28 338 444	-2,52	33 935 131	6,06

Zdroj: vlastní zpracování dle SAP (2012a) a SAP (2012b).

Následující obrázek tuto skutečnost vyjadřuje graficky. V roce 2008 došlo k podstatné změně ve vývoji předepsaného pojistného. Předepsané pojistné dle životního pojištění dosáhlo vyšších hodnot než předepsané pojistné dle neživotního pojištění.

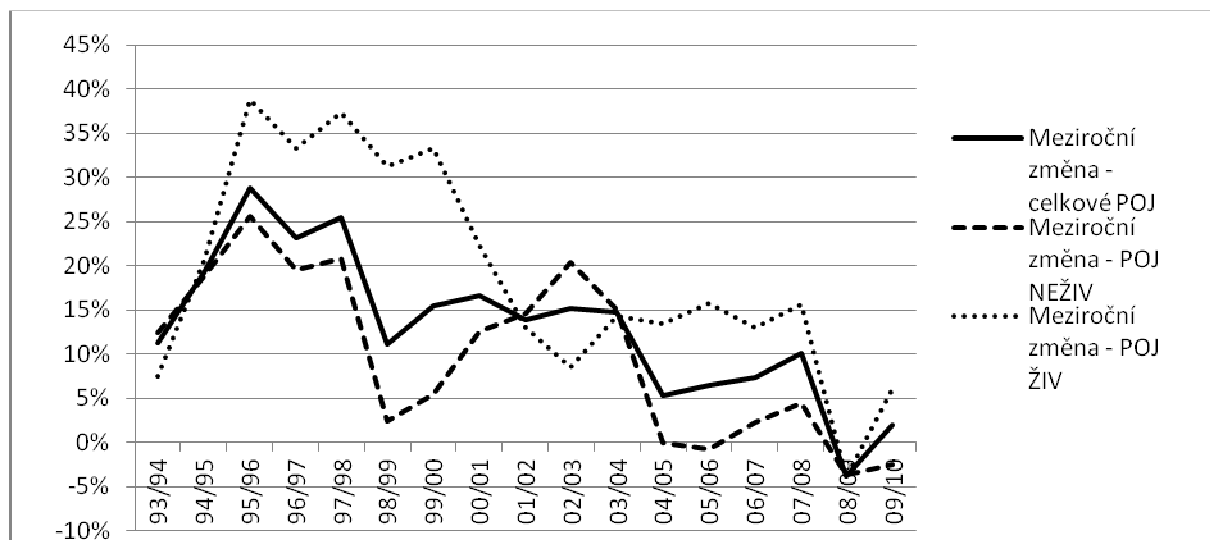
Obr. 6: Vývoj předepsaného pojistného ve Slovenské republice

Zdroj: vlastní zpracování dle SAP (2012a) a SAP (2012b).

Maximální meziroční nárůst předepsaného pojistného byl dosažen ve všech kategoriích na přelomu let 1995/1996 a 1996/1997. Na přelomu let 2008/2009 bylo dosaženo ve všech kategoriích meziročního poklesu.

Obr. 7: Vývoj meziroční změny v předepsaném pojistném ve Slovenské republice

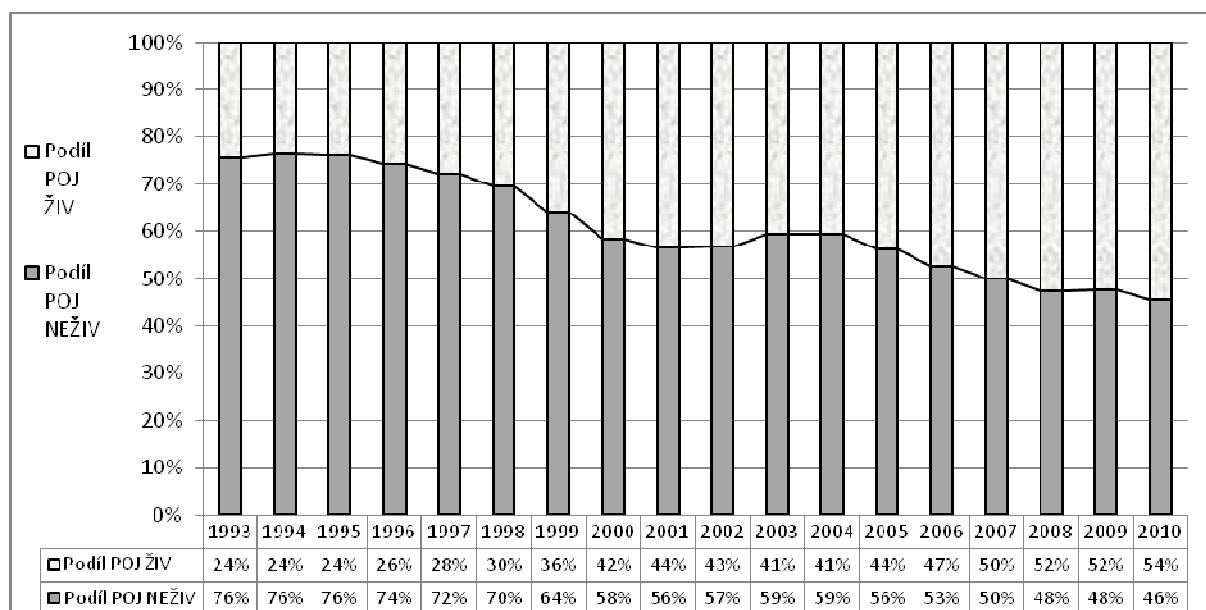

Zdroj: vlastní zpracování dle SAP (2012a) a SAP (2012b).

Průměrná meziroční změna v letech 1993-2010 byla ve výši 13,06 % v celkovém *POJ*, 9,83 % v *POJ NEŽIV* a 18,81 % v *POJ ŽIV*. Nárůst celkového předepsaného pojistného v roce 2010 oproti roku 1993 činí 771,20 %, tj. téměř osminásobný nárůst. Poslední sledovaný rok 2010 vykazuje meziroční nárůst (2009/2010) 1,97 % celkově, v neživotním pojištění je patrný meziroční pokles ve výši -2,52 % a v životním pojištění nárůst 6,06 %. Předchozí obrázek znázorňuje popsany vývoj graficky.

Podíl neživotního a životního pojistného na celkovém předepsaném pojistném znázorňuje následující obrázek. V roce 1993 byl (po zaokrouhlení na jednotky) podíl *POJ NEŽIV* pojištění na celkovém *POJ* ve výši 76 % a podíl *POJ ŽIV* na celkovém *POJ* ve výši 24 %. V roce 2010 je tento podíl výrazně jiný. Podíl neživotního pojistného činil 46 % a podíl životního pojistného 54 %. V roce 2008 došlo k zásadnímu obratu, a to k dosažení vyššího podílu předepsaného životního pojistného na celkovém předepsaném pojistném.

Obr. 8: Vývoj podílu předepsaného pojistného neživotního pojištění a životního pojištění na celkovém předepsaném pojistném ve Slovenské republice

Zdroj: vlastní zpracování dle SAP (2012a) a SAP (2012b).

Pojištěnost ve SR v letech 1993 – 2010 je zpracována v následující tabulce. Je zde uvedena globální pojištěnost a pojištěnost vztahovaná na jednoho obyvatele. Pojištěnost je vypočtena a uvedena celkově a dále pro pojistné z neživotního pojištění a pro pojistné z životního pojištění. Údaje o předepsaném pojistném jsou čerpány z webových stránek asociace SAP. Pojištěnost je vyjádřena v procentech a pojištěnost na jednoho obyvatele v Sk.

Informace o počtech obyvatel v jednotlivých letech jsou získány z webových stránek Statistického úřadu Slovenské republiky (ŠÚ SR, 2012) a jsou uváděny v tis. Informace o *HDP* jsou čerpány z webových stránek Slovenské asociace pojišťoven (statistiky o předepsaném pojistném a výroční zprávy). *HDP* je uvedeno v běžných cenách v mld. Sk.

Tab. 4: Vývoj pojištěnosti ve Slovenské republice

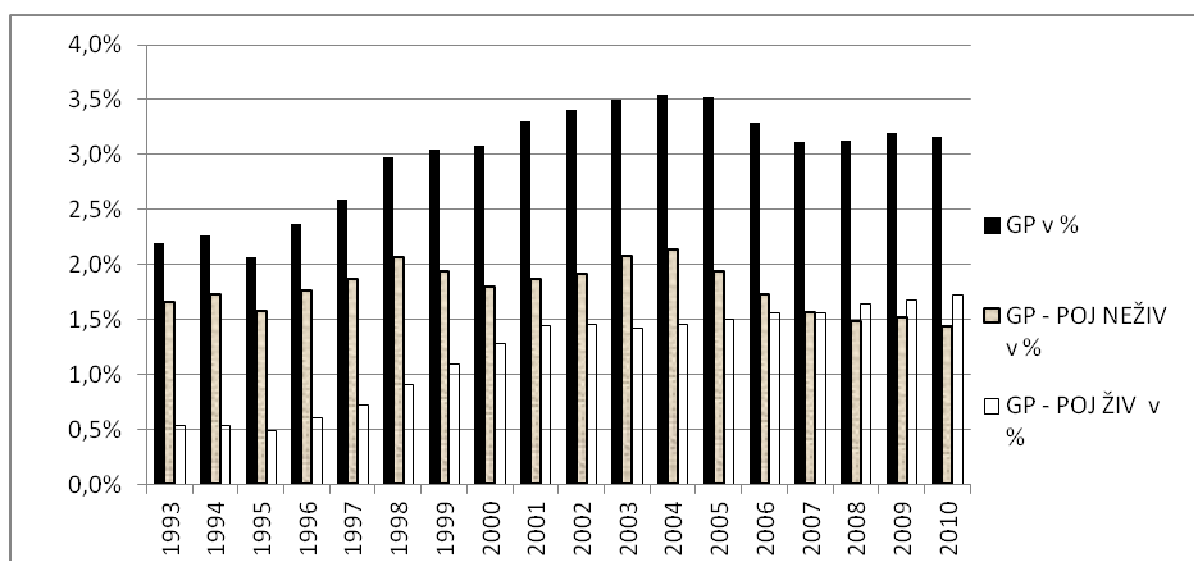
Rok	<i>HDP</i> v mld. Sk	Pojištěnost k <i>HDP</i> (GP)			Počet obyvatel v tis.	Pojištěnost na jednoho obyvatele (GPO)		
		Celková (%)	<i>POJ</i> <i>NEŽIV</i> (%)	<i>POJ</i> <i>ŽIV</i> (%)		Celková (Kč)	<i>POJ</i> <i>NEŽIV</i> (Sk)	<i>POJ</i> <i>ŽIV</i> (Sk)
1993	367	2,20	1,66	0,54	5 336	1 513	1 144	369
1994	397	2,26	1,73	0,53	5 356	1 677	1 282	396
1995	517	2,07	1,58	0,49	5 368	1 994	1 519	476

Rok	HDP v mld. Sk	Pojištěnost k HDP (GP)			Počet obyvatel v tis.	Pojištěnost na jednoho obyvatele (GPO)		
		Celková (%)	POJ NEŽIV (%)	POJ ŽIV (%)		Celková (Kč)	POJ NEŽIV (Sk)	POJ ŽIV (Sk)
1996	582	2,37	1,76	0,61	5 379	2 563	1 904	659
1997	654	2,59	1,87	0,72	5 388	3 149	2 273	877
1998	717	2,97	2,06	0,90	5 393	3 946	2 743	1 203
1999	779	3,04	1,94	1,09	5 399	4 382	2 806	1 576
2000	887	3,08	1,80	1,28	5 403	5 057	2 957	2 100
2001	965	3,30	1,86	1,44	5 379	5 923	3 343	2 580
2002	1 074	3,41	1,92	1,46	5 379	6 745	3 831	2 914
2003	1 196	3,50	2,07	1,42	5 380	7 772	4 610	3 161
2004	1 335	3,55	2,14	1,46	5 385	8 906	5 297	3 609
2005	1 472	3,52	1,94	1,50	5 389	9 375	5 286	4 088
2006	1 634	3,29	1,73	1,56	5 394	9 966	5 238	4 728
2007	1 849	3,12	1,56	1,56	5 401	10 681	5 349	5 333
2008	2 028	3,13	1,49	1,64	5 412	11 731	5 576	6 155
2009	1 908	3,2	1,52	1,68	5 425	11 257	5 359	5 898
2010	1 971	3,16	1,44	1,72	5 435	11 458	5 214	6 244

Zdroj: vlastní zpracování dle SAP (2012a), SAP (2012b) a ŠÚ SR (2012).

Celková globální pojištěnost dosáhla nejvyšší hodnoty 3,55 % v roce 2004. Nejvyšší hodnoty dosáhla také globální pojištěnost v kategorii neživotního pojištění, a to hodnoty 2,14 %. V roce 2010 bylo dosaženo nejvyšší globální pojištěnosti v kategorii životního pojištění, a to 1,72 %.

Obr. 9: Globální pojištěnost ve Slovenské republice

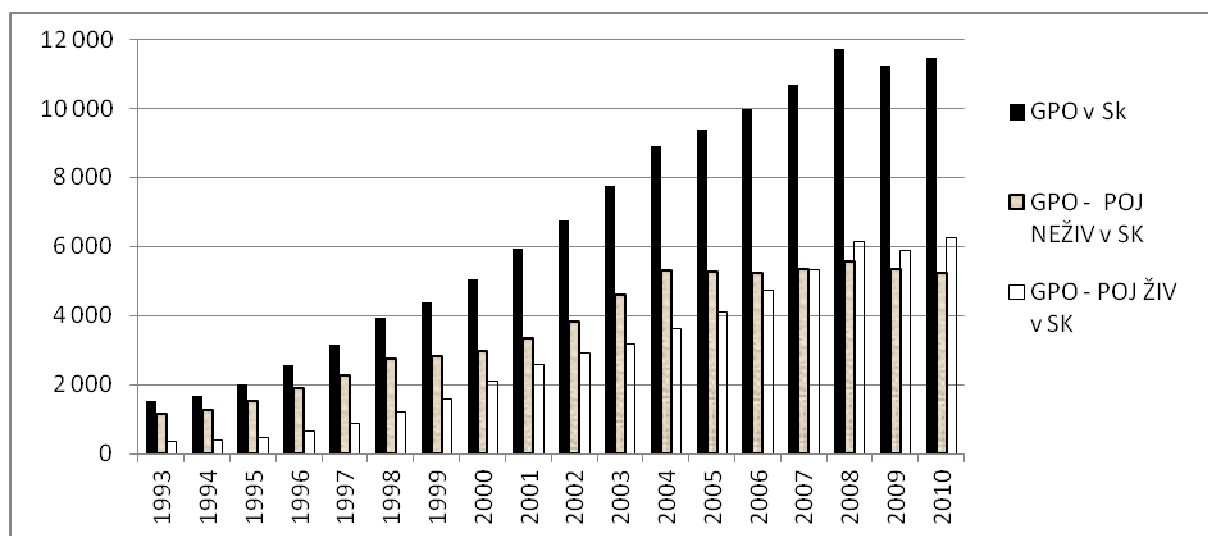

Zdroj: vlastní zpracování dle SAP (2012a), SAP (2012b) a ŠÚ SR (2012).

Celková *GP* se navýšila z hodnoty 2,2 % (1993) na hodnotu 3,16 % (2010). Pokud je provedeno porovnání pojištěnosti vztažené k neživotnímu a k životnímu pojištění v časovém rozmezí, je patrné, že se v průběhu let výrazně zvyšuje pojištěnost v oblasti životního pojištění. Hodnota pojištěnosti vztažená k životnímu pojištění v roce 1993 činila 0,54 % a v roce 2010 činila 1,72 %. Hodnota pojištěnosti vztažené k neživotnímu pojištění v roce 1993 činila 1,66 % a v roce 2010 činila 2,15 %. Z těchto údajů je patrné, že se hodnota pojištěnosti pro životní a neživotní pojištění vyrovnává a od roku 2008 dosahuje vyšších hodnot v životním pojištění.

Následující graf je časovým vyjádřením pojištěnosti na jednoho obyvatele. Je zde znázorněna pojištěnost na jednoho obyvatele v kategoriích celkové předepsané pojistné, předepsané pojistné neživotního pojištění a předepsané pojistné životního pojištění. Opět je patrné, že se hodnoty pojištěnosti pro životní a neživotní pojištění vyrovnávají. V SR je vyšší *GPO* v oblasti životního pojištění od roku 2008. *GPO* v roce 2010 vztažená k neživotnímu pojištění byla 5 214 Sk a k životnímu pojištění 6 244 Sk. Maximální hodnota *GPO* vztažená k celkovému pojistnému byla dosažena v roce 2008 a taktéž v roce 2008 byla dosažena maximální hodnota *GPO* vztažená k neživotnímu pojištění. *GPO* vztažená k životnímu pojištění dosáhla maximální hodnoty v roce 2010.

Obr. 10: Globální pojištěnost vztažená na jednoho obyvatele ve Slovenské republice

Zdroj: vlastní zpracování dle SAP (2012a), SAP (2012b) a ŠÚ SR (2012).

4 Porovnání vybraných ukazatelů pojistného trhu v České a Slovenské republice

Dle popsaného vývoje pojistného trhu v ČR a SR na základě zvolených ukazatelů lze sledovat rozdílnosti. Tyto rozdílnosti jsou dále shrnuty v následujících dvou tabulkách. Tab. 6 shrnuje a zároveň porovnává vybrané změny v ukazateli předepsané pojistné. Jedná se o relativní změny.

Tab. 5: Shrnutí vybraných změn v předepsaném pojistném v ČR a SR

Ukazatel pojistného trhu	Česká republika		Slovenská republika	
	rok	%	rok	%
<i>POJ</i> – max. meziroční nárůst	1993/1994	30,17	1995/1996	28,77
<i>POJ NEŽIV</i> – max. meziroční nárůst	1993/1994	31,37	1995/1996	25,63
<i>POJ ŽIV</i> – max. meziroční nárůst	1998/1999	33,09	1995/1996	38,79
<i>POJ</i> – max. meziroční pokles	nebyl	nebyl	2008/2009	–3,82
<i>POJ NEŽIV</i> – max. meziroční pokles	2009/2010	–0,15	2008/2009	–3,66
<i>POJ ŽIV</i> – max. meziroční pokles	nebyl	nebyl	2008/2009	–3,95
<i>POJ</i> – průměrná meziroční změna	1993-2010	12,05	1993-2010	13,06
<i>POJ NEŽIV</i> – průměrná meziroční změna	1993-2010	9,93	1993-2010	9,83
<i>POJ ŽIV</i> – průměrná meziroční změna	1993-2010	16,17	1993-2010	18,81
<i>POJ</i> – průměrná meziroční změna	2005-2010	5,75	2005-2010	4,39
<i>POJ NEŽIV</i> – průměrná meziroční změna	2005-2010	2,77	2005-2010	–0,06
<i>POJ ŽIV</i> – průměrná meziroční změna	2005-2010	9,98	2005-2010	9,29
Podíl <i>POJ NEŽIV</i> na <i>POJ</i>	1993	74,20	1993	75,60
Podíl <i>POJ ŽIV</i> na <i>POJ</i>	1993	25,80	1993	24,40
Podíl <i>POJ NEŽIV</i> na <i>POJ</i>	2010	53,10	2010	45,50
Podíl <i>POJ ŽIV</i> na <i>POJ</i>	2010	46,90	2010	54,50

Zdroj: vlastní zpracování

Na základě shrnutí a porovnání jsou patrné následující nejvýraznější rozdílnosti:

- **Maximální meziroční pokles v celkovém *POJ*:**
 - v ČR byl dosažen pouze v *POJ NEŽIV* na přelomu let 2009/2010,
 - v SR byl dosažen ve všech kategoriích na přelomu let 2008/2009.
- **Průměrná meziroční změna za období 2005 – 2010 v *POJ*:**
 - v ČR pro *POJ NEŽIV* je ve výši 2,77 %,
 - v SR pro *POJ NEŽIV* je ve výši –0,06 %.
- **Podíl *POJ NEŽIV* na celkovém *POJ* v roce 2010:**
 - v ČR je podíl ve výši 53,10 %,
 - v SR je podíl ve výši 45,50 %, tzn. vyšší podíl je dosažen u životního pojištění.
- **Podíl *POJ ŽIV* na celkovém *POJ* v roce 2010:**
 - v ČR je podíl ve výši 46,90 %, tzn. vyšší podíl je u neživotního pojištění,
 - v SR je podíl ve výši 54,50 %.

Další tabulka shrnuje a porovnává vybrané změny dle ukazatele pojištěnosti.

Tab. 6: Shrnutí vybraných změn v globální pojištěnosti v ČR a SR

Ukazatel pojistného trhu	Česká republika		Slovenská republika	
	rok	%	rok	%
<i>GP</i> celková – max. hodnota	2010	4,05	2004	3,55
<i>GP</i> vztažená k <i>POJ NEŽIV</i> – max. hodnota	2009	2,17	2004	2,14
<i>GP</i> vztažená k <i>POJ ŽIV</i> – max. hodnota	2010	1,90	2010	1,72
<i>GP</i> celková – hodnota v roce 2010	2010	4,05	2010	3,16
<i>GP</i> vztažená k <i>POJ NEŽIV</i> – hodnota v roce 2010	2010	2,15	2010	1,44
<i>GP</i> vztažená k <i>POJ ŽIV</i> – hodnota v roce 2010	2010	1,90	2010	1,72
	rok	Kč	rok	Sk
<i>GPO</i> celková – maximální hodnota	2010	14 513	2008	11 731
<i>GPO</i> vztažená k <i>POJ NEŽIV</i> – max. hodnota	2009	7 730	2008	5 576
<i>GPO</i> vztažená k <i>POJ ŽIV</i> – max. hodnota	2010	6 813	2010	6 244
<i>GPO</i> celková – hodnota v roce 2010	2010	14 513	2010	11 458
<i>GPO</i> vztažená k <i>POJ NEŽIV</i> – hodnota v roce 2010	2010	7 699	2010	5 214
<i>GPO</i> vztažená k <i>POJ ŽIV</i> – hodnota v roce 2010	2010	6 813	2010	6 244

Zdroj: vlastní zpracování.

Na základě shrnutí a porovnání jsou patrné nejvýraznější následující rozdílnosti v pojištěnosti:

- **Maximální hodnota *GP* celkově:**

- v ČR byla dosažena v roce 2010 a činila 4,05 %,
- v SR byla dosažena v roce 2004 a činila 3,55 %.

- **Maximální hodnota *GPO* celkově:**

- v ČR byla dosažena maximální hodnota v roce 2010 a činila 14 513 Kč,
- v SR byla dosažena maximální hodnota v roce 2008 a činila 11 731 Sk.

- **Hodnoty *GPO* v roce 2010:**

- celkově v ČR dosáhla 14 513 Kč, hodnota vztahující se k *POJ NEŽIV* dosáhla výše 7 699 Kč a hodnota vztahující se k *POJ ŽIV* dosáhla výše 6 813 Kč, tzn. vyšší *GPO* je u neživotního pojištění,
- celkově v SR dosáhla 11 458 Sk, hodnota vztahující se k *POJ NEŽIV* dosáhla výše 5 214 Sk, hodnota vztahující se k *POJ ŽIV* dosáhla výše 6 244 Sk, tzn. vyšší *GPO* je u životního pojištění.

Závěr

Od 1. 1. 1993 se začal rozvíjet zcela samostatně český a slovenský pojistný trh. Vývoj obou pojistných trhů do roku 2010 byl rozdílný. Rozdílnosti v některých ukazatelích pojistného trhu jsou výrazné. Cílem článku je nalézt hlavní rozdílnosti ve vybraných ukazatelích českého a slovenského pojistného trhu v časovém období 1993-2010. Pro analýzu a následné

porovnání byly použity dva základní ukazatele, a to předepsané pojistné (meziroční změny, podíl předepsaného neživotního pojistného a předepsaného životního pojistného na celkovém předepsaném pojistném), pojištěnost vztažená k *HDP* a na jednoho obyvatele (maximální hodnoty, výše pojištěnosti životního a neživotního pojištění). Ve sledovaném období byly zjištěny zásadní rozdílnosti.

V oblasti **předepsaného pojistného** byly zjištěny rozdílnosti především v meziročních změnách předepsaného pojistného. V ČR došlo k poklesu pouze v roce 2010, a to u neživotního pojištění. V SR je pokles zřejmý v letech 2005, 2006, 2009 a 2010, a to u neživotního pojištění, ale také v roce 2009 ve všech kategoriích. Za období let 2005-2010 je průměrná meziroční změna v ČR v předepsaném pojistném dle neživotního pojištění 2,77 % a v SR v předepsaném pojistném dle neživotního pojištění -0,06 %. V ČR a SR se v průběhu sledovaného období zvyšuje zájem o životní pojištění. Dochází ke zvyšování podílu životního předepsaného pojistného na celkovém předepsaném pojistném. V ČR nedošlo k převýšení tohoto podílu, ale naopak v SR došlo k převýšení v roce 2008. V tomto roce poprvé v celém sledovaném časovém období došlo k dosažení vyšších hodnot v životním pojištění a tato skutečnost setrvala do roku 2010.

V oblasti **pojištěnosti** lze sledovat také výrazné rozdílnosti v jednotlivých zemích. Tyto rozdílnosti souvisí s popsáním vývojem v oblasti ukazatele předepsané pojistné. I v pojištěnosti vztažené k *HDP* a na jednoho obyvatele jsou vykazovány v SR od roku 2008 vyšší hodnoty vztažené k životnímu pojištění. V roce 2010 je pojištěnost k *HDP* v ČR vyšší než v SR. Stejně tak v roce 2010 je pojištěnost na jednoho obyvatele v ČR vyšší než v SR.

Literatura:

- [1] Čejková, V. (2002): *Pojistný trh*. Praha, Grada, 2002.
- [2] ČAP (2010a): *Výroční zprávy 2002-2010*. [on-line], Praha, Česká asociace pojišťoven, c2010, [cit.: 27. 6. 2012], [http://www.cap.cz/ItemF.aspx?od=10&list=DOKUMENTY_01&view=pro web Výroční zprávy](http://www.cap.cz/ItemF.aspx?od=10&list=DOKUMENTY_01&view=pro%20web%20Vyrocn%C3%AD%20zpravy)>.
- [3] ČAP (2010b): *Výroční zprávy 1999-2000*. [on-line], Praha, Česká asociace pojišťoven, c2010, [cit.: 27. 6. 2012], [http://www.cap.cz/ItemF.aspx?od=10&list=DOKUMENTY_01&view=pro web Výroční zprávy](http://www.cap.cz/ItemF.aspx?od=10&list=DOKUMENTY_01&view=pro%20web%20Vyrocn%C3%AD%20zpravy)>.
- [4] ČAP (2011a): *Statistiky – vývoj pojistného trhu 2011 – 2006*. [on-line], Praha, Česká asociace pojišťoven, c2011, [cit.: 27. 6. 2012], <<http://www.cap.cz/statistics.aspx>>.
- [5] ČAP (2011b): *Statistiky – ostatní 2011 – 2006*. [on-line], Praha, Česká asociace pojišťoven, c2011, [cit.: 27. 6. 2012], < <http://www.cap.cz/statistics.aspx?t=1>>.
- [6] ČSÚ (2012): *Česká republika od roku 1989 v číslech*. [on-line], Praha, Český statistický úřad, c2012, [cit.: 27. 6. 2012], <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr_od_roku_1989>.
- [7] Ducháčková, E. (2003): *Principy pojištění a pojišťovnictví*. Praha, Ekopress, 2003.
- [8] Majtánová, A. – Daňhel, J. – Ducháčková, E. – Kafková, E. (2006): *Pojišťovnictví. Teorie a praxe*. Praha, Ekopress, 2006.

- [9] MF ČR (2006): *Archiv 2006 – Pojistný trh české republiky*. [on-line], Praha, Ministerstvo financí České republiky, c2006, [cit.: 27. 6. 2012]
<http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/pojistovnictvi_11344.html?year=2006>.
- [10] NBS (2012): *Kalkulačka*. [on-line], Bratislava, Národná banka Slovenska, c2012, [cit.: 27. 6. 2012], <<http://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/kurzovy-listok/kalkulacka>>.
- [11] SAP (2012a): *Predpísané poistné*. [on-line], Bratislava, Slovenská asociácia poisťovní, c2012, [cit.: 27. 6. 2012], <<http://www.slaspo.sk/13075>>.
- [12] SAP (2012b): *Ročné správy*. [on-line], Bratislava, Slovenská asociácia poisťovní, c2012, [cit.: 27. 6. 2012], <<http://www.slaspo.sk/12448>>.
- [13] ŠÚ SR 2012): *Základné národohospodárske ukazovatele*. [on-line], Bratislava, Štatistický úrad SR, c2012, [cit.: 27. 6. 2012],
<<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=6277>>.

Vývoj vybraných ukazatelů pojistného trhu v České a Slovenské republice

Lenka Přečková – Katarína Izáková

ABSTRAKT

Článek je zaměřen na vybrané ukazatele pojistného trhu v České a Slovenské republice, pomocí nichž jsou pojistné trhy analyzovány v letech 1993 – 2010. Časové období je zvoleno od roku 1993, protože v tomto roce byla rozdělena Česká a Slovenská Federativní Republika na dva samostatné státy a oba pojistné trhy se rozvíjejí odděleně a samostatně. Cílem článku je nalézt hlavní rozdílnosti ve vybraných ukazatelích českého a slovenského pojistného trhu v časovém období 1993-2010. K tomu je použita metoda analýzy a komparace dle ukazatelů předepsané pojistné a pojištění. Důraz je kladen na předepsané pojistné celkové, předepsané pojistné neživotního pojištění, předepsané pojistné životního pojištění, pojištění vztaženou k hrubému domácímu produktu a pojištění vztaženou na jednoho obyvatele. Základní rozdílnosti jsou zjištěny především v meziročních změnách předepsaného pojistného, v podílu životního a neživotního předepsaného pojistného na celkovém předepsaném pojistném a v pojištění vztažené k životnímu a k neživotnímu pojištění.

Klíčová slova: Ukazatelé pojistného trhu; Předepsané pojistné; Pojištění; Životní a neživotní pojištění.

Development of Selected Indicators of the Insurance Market in the Czech and Slovak Republic

ABSTRACT

The paper is focused on selected indicators of the insurance market in the Czech and Slovak Republic. The indicators are used for the analysis of the insurance market during years 1993-2010. The periods of time is chosen from 1993, because in this year the Czech and Slovak Federative Republic were divided into two separate countries and both insurance markets have been developing separately and independently. The goal of the paper is to find the main differences in the chosen indicators of Czech and Slovak insurance market in the period 1993 – 2010. The methods of analysis and comparison of the indicators the written premium and the insurance penetration have been used applied. The emphasis is put on the total written premium, the written premium of non-life insurance, the written premium of life insurance, the insurance penetration related to the gross domestic product and the insurance penetration related to one inhabitant. The main differences are found above all in the year-on year changes of written premium, the share of life and non-life written premium in the whole written premium and in the insurance penetration related to life and non-life insurance.

Key words: Indicator of insurance market; Written premium; Insurance penetration; Life and non-life insurance.

JEL classification: G22.